JOAN MIRO, PICASSOREN ONDORENGOA

Picasso hilez geroztik, egungo pintorerik hoberena Joan Miró dugu, hala nola Txillida euskalduna garai hontako eskultoretan hoberena den.

Frantzia, «Grand Pallais» delakoan omenaldi handi bat eskaintzen ari zaio orain eta orobat egin da Barcelonako «Sala Gaspar» delakoan, katalan surrealista, haurkoi eta ironikoari, Picassori, Matisseri, Chagall-i eta Leger-i egin zitzaien bezala.

Camps Elisees-eko Jauregian eta hiru gela handitan agerian daude. Miróren izarrak, katuak, ilargi adarrak eta arrain pisugabeak. Joan Miró, bere larogei eta bat urtetan ere, lanean ari da etengabe, ekitez eta irudiz, geroz eta mardulago eta haurkoiago, eskulturetan eta marrazkietan batipat. Miróren garrantzitsuena bere xumetasunaren garbia dela esan ohi da, bere haurkoitasuna. Azal soil batean egin izan du Miróok puntu bat eta marra bat. XX. menderako alphabeto berri baten oinarri bezala edo eta morse systema berri batena bezala.

Aski da, ordea, koadro bakarra ikustea, Barcelona «Sala Gaspar» delako litographietarik bat ikustea alegia, haren nortasunaz eta originalitateaz ohartzeko. Haren marrazkiak, neure gelaren atean esegia dudana bezala, minutu gutitan eginak dirudite... baina «hirurogei urtetako zailtasunen ondorio» dira. Ducla urte asko sortutako eragozpenak; hain zuzen, surrealismoaren «enfant terrible» honek «pintura akabatu» nahi zuela esaten sortuak; halere, ez zuen diru estuasunik inoiz ere ukan.

Pariserat bi bider joan ondoren, Blomet karrikan kokatu zen eta berehala hartu zuen izena. Ez zen izen handia Miró gaztearena, baina aski samar bizitzeko aina bazuen, Ernest Hemingwayk koadroak erosten zizkionean, diruz ez boxeo eskolak emanaz baizik ordainduz. Pisu handiko batek «euli-pisu» bati erakusten...

Betidanik bizi izan da Miró haur patxaroso eta amesiari baten antzean. Boxeozale izan bazan, ziur nago, guztiok bezala gaztaroko bizitasunak eta «dandismoak» eraginik izan zela.

Orain Miró Pariserat itzultzen da, Maegth galerian bere lanak agertzera, han azaltzen bait dira XX. mendeko maisurik handienak (Tàpies, Txillida, Riopille); bere emazte Pilarrek laguntzen dio, bakarrik dagoenean «desarmatua» dela aitortzen baitu Miróok.

Baina hilabete hauetan, Parisen eta Barcelonan (1), ez dago bakarrik Miró. Milioitik gora izango da agerketa horiek ikustera joan den jendetza. Ikusle bakoitzak, adiskide bakoitzak beteko dio Mirórí bere bakardadea, bera Mallorcako islan izarrak eta ilargia begiratuz bizi delarik, katuek arrainei oihu egiten dien bitartean eta itsasoak hondartzako h a r e a musukatzen duen bitartean.

E. Kortadi Olano

(1) Grand Pallais. Camps Elisées. Paris.
Sala Gaspar. Consejo de Ciento 231. Barcelona.

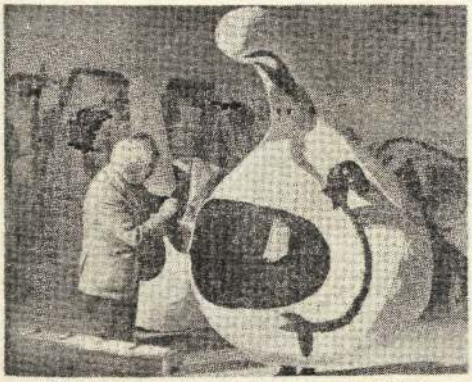

Miró. Ikusle bakoitzak beteko du artistaren bakardadea.

MUEBLES
URRETAVIZCAYA
1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIAK eta AURRE - KONTUAK
POSTAS, 48 — GAZTEIZ (Vitoria)

ORMAZABAL - DAR DUNIXI
ETXEGINTZA TA ETXE - TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA
TOLOSA
Urrutizkiñak:
Etxekoa: 65 19 60
Landolakoa: 65 19 33
URRETXUA
Urrutizkiña:
Landolakoa: 67 17 84
ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumalakarregi, 7'gn

O T E I T Z A

Eskultore baten etorriari aburuak

Hondarrabiako "Txantxangorri" etxean, abuztuaren 20tik irailaren 30era, Antologiazko erakusketa jarria du Oteitzak, Arantzazuko sailetik 29 multiple eta beste 59 eskultura, bere ekintza saioaren adigarri.

Euskal Herriko erdal egunkarietan, artikulu politik irakurri badugu ere, lotsagarririk ere agertu da. Nabarmen arkitzen da arteaz aritzeko behar bezalako kritikorik eza. Gehiago esango nuke, ikusten diren aburuak ikusirik, egunkarion zuzendariek asmo onik ez dutela agertzen. Izan ere ezta erraz ulertzen gure artista hoberenak hain abantzuak izatea, edo inoiz hanetakoren bat aipatzean merezi duten bezalako begiramenez ez tratatzea. Eta, hoiek guti bailiren, gure Amatiñok ere bota zigun "puzkar" bat behar ez zuen tokian.

Lehenak guti bailiren, J. M. Alvarez-enak, abuztuaren 30eko "La Voz de España"koak gehiegizkoak dira.

Artea ezin da logika hutsez begiratu. Baina Oteitzaren antologiari egin zaizkion kritika txarren aurrean logikaz begiratu nahi bada ere, bada hontarako argudiorik.

Gure iritziz, Oteizaren arteak badu zer ikusirik guri historia aurretik datorkigun tradiziozko arteaz. Azilaldian eta Neolitos garaian egin zen arte astraktotik hasita, dolmen, kronlenk, hilarri eta herri arteko tresneriak gogoan baditugu, bada zer ikustekorik. Oteizak guztiak gogoan izan ditu, bere barne-gogozko etorrian egosterakoan, gure begien aurrera ekarri baino lehen. Eta, gero, Oteitzak berak bere barruan izan duen eboluzioa ezagutzeko beharrezkoak ditugu bere ekintzan jarri dituen hito horiek. Esate baterako, hilarriak behar bezala ikusteko, beharrezkoak zaizkigu gure hilarri biribilak eta Aita Donostiaren omenez Lesaka gaineko Aginan jaso zuen monumentoa, geroztik bide hortatik eboluzionatuz egin dituenak eta azkenik, momentu honetan, Lemoniz eta Itziar-i egin dizkion hilarriak. Beraz, ezta buruz asko nekatu beharrik Oteizaren agerkizuna ulertzeko. Begiak dituenak, zentzunik badu, ikus beza.

Arantzazuko elizaren aurrekaldean 12 apostoluren ordez 14 jartzea, egiaren ordez gezurra jartzea dela? Baina, puntu hontan, zer du ikustekorik plastika arteak teologiaz? Hontaz inork ezer esatekotan teologoek dute hitza, eta ez beren buruak arte kritikatzailetzat dituztenek.

Egia esan, badakigu gaia bera teologiari loturik dagoena. Baina ezta teologia askorik jakin behar San Paulok erromatarrei egin Epistolan Andrónico eta Junias izeneko bi ere apostolutzat jotzen dituela. Baina, harrigarria bada ere, Sangotzako Santa Mariaren atarrean (XII. mendearen bukaeran egindako eliza da), goi partean, 14 apostolu daude, eta ez 12. (J. E. Uranga eta F. Iñiguez Almech-en Arte Medieval Navarro-ren hirugarrena tomoko XII. kapituluan dioenez, atarrea egin zuten artistak Iruneko eskolako nafarrak ziren).

Zenbat apostolu behar diren, kontu honetan, Oteitzak behar bada ez du izango San Paulok bezainbat eskubide, biak uste berdina badute ere, baina, arranopola!, Erdi-aroko nafar artistak hainako eskubiderik ez duela uste izateari gehiegi deritzagu.

Ezta lehen aldikoa Oteitzak holako zerbait egiten duela. Gaztetxoa nintzela ezagutu nuen Kukuarrin egin zuen Andra Maria, eskuetan txori batekin. Eta, geroztik ezagutu ditut Kortezubiko Santimamiñen eta Bergarako San Mielen, bi ermita polit hauetan, Erdi-aroko Andra Mariak, Ebangelio Apokrifoetako etorriz horniturik, Amaren altzoan Haurra eta honek bere eskuan txoria duela. Bi Andra Mariok artista herritarrek eginak dira. Honengatik, hau jakiteak uste soil batera garamatza: Oteitzak teologiaz asko daki edo bestela Oteizak herri arteaz beren buruak "kritikotzat" dituztenak baino askoz gehiago daki. Seguru asko, bietan.

Oteitza

Bukatzeko, hau ere esango dugu: arte kontuan espazioen berri dakienak arkituko du Oteitzaren frontoiak zer ikustekorik duen Velázquez-en "Las Meninas"ekin. Honetarako ere, zentzuna behar da, eta zentzuna bera baino gogo-sentipena gehiago. Irudigintzatik aparte, Velázquez-ek baliozkorik zer duen jakiteko, batez ere irudimena. Mundu guziko kritikoak ikusi zuten Velázquez-en ezer berezirik bazegoen, hirugarren dimensioaren bilaketa zela. Hain zuzen Oteitzaren irudimenaren etorria hortik joan da, gure frontoiarekin Sevilla-ko artista handiaren sinbolua, euskaldunon omena eraman nahiz. Ez ote da eskergarri?

Beti ere gogoan izan behar duguna, hau da: joan zen mendeko antiparrekin ezin dela ikusi egungo artea.

Eta, denen gainetik, artista bati ukatu ezinezkoa, sorkuoderako hartu nahi dituen lizentziak dira; adierazpen edo espresioniderako libertatea, artistak, bere izan behar du.

JUAN SAN MARTIN

Euskaltzaindiaren Batzarre Agiria Axular-en omenez

Irailaren 14ean, Nafarroako Foru Diputazioa eta Urdazubiko Udala lagun zituela, Euskaltzaindiak batzarre agiri eta ospetsu bat egin zuen Urdazubiko monasterio zaharraren klaustroan Axular euskal idazlearen ohoretan.

Batzarrearen aurretik, kontzelebraziozko meza eman zen herriko elizan, eta Castro, hiriko alkate jaunak, agur-hitz batzuk irakurri zituen batzartuei ongi etorria emanez.

Aita Villasantek eman zion hasera batzarreari, Axular-i euskal literatura landuan zer-nolako tokia zor zaion adieraziz.

Ondoren Juan San Martin jaunak bere sarrera-hitzaldia irakurri zuen, gai hontaz: «Euskal literatura landuaren sorrera-giroa. Axular-en garaira arte». Jean Haritschelhar jaunak erantzun zion, eta, beste gauzen artean, San Martin jaunaren lanak eta merezimenduak azpimarkatu zituen.

«Principe de Viana» Erakundeko zuzendari den Vicente Galbete eta Jose Maria Satrustegui euskaltzainak Fontes Linguae Vasconum-en zenbaki berezlaren aurkezpena egin zuten, dena Axular-i eskeinia bait da.

Eta batzarreari bukaera emateko, Iturralde Diputadu jaunak hitz batzuk esan zituen Nafarroako Diputazioaren izenean.

Ondoren euskaltzain, agintari, eta omenaldira etorritako jende guztia Axular-en jaiotetxera joan ziren (etxe hau, beronen jabe den D. Justo Salaberri jaunak berriztatu bait du), eta bertan jarritako oroitarria agertu zen. Oroitarriok hauxe dio: 1974 Axular euskal idazle nagusiaren sortetxea 1556-1644 Ayuntamiento de Urdax - Diputación Foral de Navarra - Academia de la Lengua Vasca.

Oroitarria agertu eta, Arizkungo dantzariek, eta Mattin eta Xalbador bertsolariek saio bana egin zuten.

Nafarroako Diputazioak eskeinitako bazkari ondoan, Zugarramurdiko harzuloak ikusi ziren, eta hezetan berotan ikusle guztiak edari batekin gonbidatu zituen herriko Ayuntamentuak.

(Euskaltzaindiaren Prentsa Bulegoko Agiria).

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN
URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 — DONOSTIA